

'Brexit's' Anatomi

I Storbritannien (UK) var folkeafstemningen den 23. juni 2016 af så vidtrækkende betydning, at ingen nulevende person vil kunne glemme den. Resultatet var et snævert flertal for at forlade Europaunionen, 52%, 48% for at forblive i EU.

Premierminister Cameron havde i et brev i November 2015 til ministerrådets præsident, Donald Tusk, udtrykt ønske om reformer i EU's styreform. Han håbede, at de indrømmelser han fik ville tilfredstille og lukke munden på EU kritikerne i hans konservative parti og i landet som helhed.

Resultatet var et socialt og politisk chok for regering og parlament, gennem sociale og erhvervsmæssige institutioner til den almindelige familie. En kaotisk debat fulgte med splittelse i de politiske partier, i erhvervslivet, selv i familier; en debat funderet i mangel på saglig oplysning og dårligt begrundede udsagn om fremtiden. Og vi som bor i landet har observeret en vrede og aggressiv holdning mennesker imellem, som ikke før har været en del af den britiske mentalitet.

Hvad er det, der har fremkaldt den vrede og gjort debatten så kaotisk og langtrukken. Jeg har i det følgende fremhævet to sider af den tankegang. Det er ikke nok at henvise til et konservativt samfund med nostalgiske tilbageblik til en tid som stormagt og herredømme over et imperium, hvor solen aldrig gik ned.

UK har været medstifter og i nogle tilfælde med USA været initiativtager til en række organisationer med det formål at fremme international samarbejde. Blandt disse organisationer er FN, Europarådet, NATO, OECD og WTO.

Mindre kendt er det, at Winston Churchill også havde tanker om et forenet Europa. Efter 2den verdenskrig blev tankerne formuleret i en berømt tale i Zürich i 1946:

“Vi må opbygge en slags Europas Forenede Stater. Kun på den måde vil millioner af hårdt arbejdende europæere genvinde den glæde og det håb som gør livet værd at leve.”

Men Churchill stiller krav om en særstilling for UK i global politik sammen med andre større nationer:

“Storbritannien, det britiske Commonwealth, USA og Sovjetunionen skal være venner og sponsorer for det nye Europa og skal forsvare dets ret til at eksistere.”

Grundlaget til EU findes i Romtraktaten fra 1957, der oprettede det Europæiske Økonomiske Fællesskab (EEC) uden direkte bidrag fra UK.

UK havde indflydelse på skabelsen af en ny verdensorden; men landet havde tabt sin stilling som stormagt til USA, og de ovennævnte organisationer – EU undtaget - skylder deres existens et samarbejde mellem USA og UK. I dette samarbejde har UK været en trofast medhjælper og støtte til USA. Samarbejdet fortsætter endnu og der er ingen tvivl om, at mange i UK ønsker at se det fortsætte, selv på trods af de seneste diplomatiske sammenstød.

UK vil deltage i internationalt samarbejde, når de er initiativtager eller er med som initiativtager. Hvis de ikke har været med fra begyndelsen til dannelsen af f.eks. EU, så er de ikke – følelsesmæssigt, psykologisk og politisk – istand til at deltage. De vil føle at beslutninger taget indenfor samarbejdet er diktater givet af mindre værdige til det historisk set overordnede UK.

Det kaos, der har hersket i UKs politiske liv skyldes ikke blot vanskeligheden ved at finde sig til rette med en reduceret position i global politik. Det skyldes også, at UK ikke har en skreven grundlov.

En uskreven grundlov er flexibel og ændringer af fundamental betydning kan indføres ved den løbende parlamentariske lovgivningsprocess uden særlige foranstaltninger som f.eks. en folkeafstemning.

Ulempen ved en uskreven grundlov er, at det er vanskeligt for en lægperson at afgøre om noget strider imod loven; afgørelsen kommer til at ligge hos juridiske eksperter uden demokratisk ansvar. Margaret Thatcher udtrykte det således:

“Enten det er i USA eller i Europa, skrevne grundlove har en stor svaghed. Det er, at de har tilbøjelighed til at en domsmyndighed tager beslutninger, som egentlig burde tages af demokratisk valgte politikere.”

Blandt de ting en grundlov kunne indeholde bestemmelser om, er for det første regler om hvor og hvornår, der kan afholdes folkeafstemninger, om hvad og hvem, der kan kræve en folkeafstemning samt regler om hvorvidt en afstemning skal være bindende eller rådgivende. For det andet kunne den indeholde bestemmelser om hvilken rolle et parlamentsmedlem har i forhold til vælgerne.

I UK's tilfælde udstikker loven*) regler for afholdelse af parlamentsvalg og folkeafstemninger. Den omhandler mest kontrol med processen; spørgsmål om hvor og hvornår osv er ikke behandlet. Spørgsmålet om “bindende eller rådgivende” er heller ikke behandlet, og det er aldrig blevet klart hvilken status folkeafstemningen skulle have.

I et notat fra 2den behandling af lovforslaget hedder det:

“Dette lovforslag påbyder at en folkeafstemning bliver afholdt om UKs fortsatte medlemsskab af EU før slutningen på året 2017. Det indeholder ikke et påbud for regeringen til at gennemføre resultatet. I stedet er dette en type folkeafstemning beskrevet som *rådgivende*....”**)

Ikke desto mindre, året efter i brochuren ‘Why the government believes that voting to remain in the EU is the best decision for the UK’ erklærer regeringen:

“Dette er din beslutning. Regeringen vil føre ud i livet hvad du beslutter.”

*) Political Parties, Elections and Referendums Act 2000.

**) Uberoi, Elise, *European Union Referendum Bill 2015-16*, Briefing Paper No 07212, 3rd of June 2015, House of Commons Library.

Den går dermed imod to vigtige principper i britisk parlamentarisk demokrati:

1. At parlamentet er suverænt og har myndighed til at vedtage en hvilken som helst lov. (A V Dicey 1835-1922.)
2. At medlemmer af Parlamentet er repræsentanter for deres valgkreds og ikke delegerede, at de først og fremmest er medlemmer af Parlamentet.

Princippet om Parlamentets suverænitet er blevet udfordret i et forlænget tovtrækkeri med regeringen, hvori nogle påstår, at regeringen holder med vælgerne, mens Parlamentet ønsker at annullere den 'demokratiske' afstemning fra 2016. Det har endog været på tale at suspendere Parlamentet for at få en afgørelse.

Hvad det betyder at repræsentere en valgkreds blev i 1774 udtrykt af medlem af parlamentet, Edmund Burke:

“Det er lykken for en repræsentant at leve i uforbeholden kontakt med vælgerne. Deres ønsker vejer tungt; deres meninger respekteret; deres dagligdag genstand for utrættelig opmærksomhed. Det er hans pligt at foretrække deres velvære frem for hans egen. Men hans uvildige mening og vel funderede samvittighed må ikke ofres, til dig, til noget menneske, eller nogen gruppe. Parlamentet er for én nation med ét fokus, helhedens. Du vælger et medlem; men derefter er han ikke længere (dit) medlem, men medlem af parlamentet. Hvis lokale interesser er i strid med resten af samfundet, bør parlamentsmedlemmet tage afstand.”

Disse tanker er opsummeret i den danske grundlovs § 56:

“Folketingsmedlemmerne er ene bundet ved deres overbevisning og ikke ved nogen forskrift af deres vælgere.”

Somme tider forekommer det én at i debatten om Brexit er der lige så mange meninger om et parlamentsmedlems rolle som der er medlemmer. I den almindelige befolkning synes det at være den overvældende opfattelse, at parlamentsmedlemmerne er delegerede og som sådanne, at de har en pligt til at gennemføre den instruktion de fik ved folkeafstemningen nemlig at føre UK ud af EU.

Hvis der ikke kommer andet godt ud af Brexit kunne det være en skreven grundlov eller forfatning med lige så klare regler som den danske grundlov.